

PRODUKTIVITET 5. december 2022

DEBATINDLÆG

Uddannelse og produktivitet er langt vigtigere end arbejdsudbudsreformer

Skrevet af

Lars Andersen

Direktør

Dansk økonomi er generelt mere end holdbar, men derfor kan man sagtens lave reformer, der øger velstanden. Vil en kommende regering følge det såkaldte "reformspor", bør det handle om højere produktivitet, og det kræver blandt andet investeringer i uddannelse og teknologi.

Kontakt

Direktør

Lars Andersen

📞 40 25 18 34

✉️ la@ae.dk

Kommunikationschef

Jesper Kirkbak

📞 50 73 71 34

✉️ jk@ae.dk

Dansk Industris direktør, Lars Sandahl Sørensen, var meget klar i spytet forleden, da han talte om nødvendigheden af reformer i den offentlige sektor. Det er nødvendigt at forbedre den offentlige service, og det skal ske gennem forbedret produktivitet, lød det fra Sandahl Sørensen i [Berlingske](#), hvor han lod en bemærkelsesværdig bemærkning falde til dem, der mener, at udgifterne i det offentlige bør følge med demografien.

"Automatreaktionen er, at vi skal bare have flere offentligt ansatte, men vi har vidst lige siden Sokrates, at det afgørende ikke er, hvor mange der graver hullet, men hvordan man gør det, og hvor man gør det," sagde Sandahl Sørensen.

Med andre ord: Det er ikke mængden af arbejdskraft, men arbejdskraftens kompetencer og produktivitet, der er afgørende.

“ *Det afgørende er ikke, hvor mange der graver hullet, men hvordan man gør det*

Direktør Lars Andersen

Udtalelsen er iøjnefaldende. For når det kommer til den private sektor, som Sandahl Sørensen selv repræsenterer, lyder det gang på gang fra DI-direktøren, at det netop er arbejdsudbuddet, og ikke forbedret produktivitet, der er brug for.

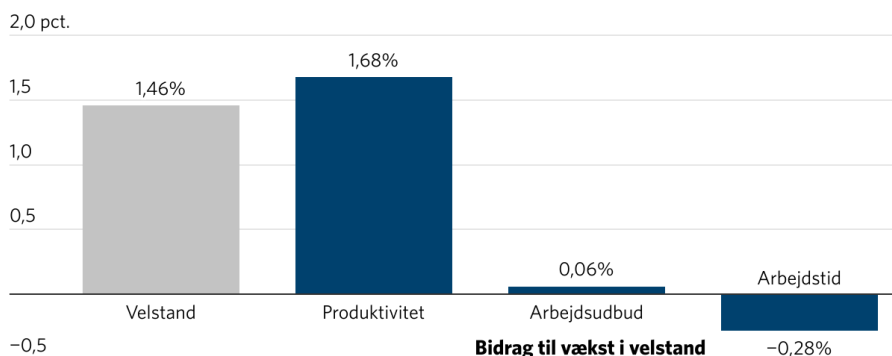
Samme toner lyder fra blå partier inklusive Radikale Venstre, der har bragt arbejdsudbudsreformer med til bordet ved de igangværende regeringsforhandlinger.

Deres grundlæggende argument er, at der er brug for reformer, der gør Danmark rigere. Men når de har det ønske, bør de fokusere på reformer, der forbedrer produktiviteten. Reformkommissionen med økonomiprofessor Nina Smith i spidsen viser meget præcist hvorfor i sin rapport fra april:

"Hovedparten af væksten kan henføres til stigende produktivitet. Danmarks øgede velstand skyldes ikke et stigende arbejdsudbud, dvs. vækst i arbejdsstyrken," skriver kommissionen på [side 6](#).

Hovedparten af Danmarks vækst fra 1980 til 2019 skyldes stigende produktivitet - ikke et stigende arbejdsudbud

Figuren viser, hvordan bidraget til vækst i velstanden over de sidste fire årtier kan opdeles på tre faktorer: produktivitet, arbejdsudbud og arbejdstid for den enkelte person i arbejdsstyrken. Figuren er en gengivelse af Figur 1 i Reformkommissionens rapport "Nye reformveje 1". De blå søjler viser faktorenes bidrag til vækst i velstand.

Anm.: 1980-2019. Velstand er her udtrykt ved BNP pr. indbygger. Produktivitet angiver timeproduktiviteten, dvs. BNP pr. arbejdstime. Arbejdsudbud angiver beskæftigede pr. indbygger. Arbejdsuddets effekt på velstand er sammensat af dels effekten af ændringer i beskæftigelsesgraden for arbejdsstyrken samt befolkningstilvækst. En øget beskæftigelsesgrad vil øge velstand (BNP pr. indbygger), hvorimod en øget befolkningsstørrelse (alt andet lige) vil sænke BNP pr. indbygger. Arbejdstid dækker over antal timer arbejdet pr. beskæftiget. Væksten i timeproduktiviteten dækker hele økonomien. Det bemærkes, at velstand opgjørt ved BNP ikke tager højde for ændringer i bytteforholdet, som måler, hvor stor en mængde import en given mængde eksport kan købe. Et forbedret bytteforhold øger velstanden ud over, hvad der måles ved ændringer i BNP.

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd • Kilde: Reformkommissionens pba. Danmarks Statistik

Kommissionen viser, at velstanden er øget 1,46 procent årligt i perioden 1980-2019, mens timeproduktiviteten, det vil sige BNP per arbejdstime, er steget 1,69 procent årligt. Til sammenligning er arbejdsuddet, defineret som beskæftigelse per indbygger, blot steget med 0,06 procent.

Man kan for eksempel øge produktiviteten ved at forbedre arbejdsstyrkens kompetencer gennem uddannelse, effektiviseringer eller ved at tilskynde til forbedret teknologi og arbejdsmiljø. Det er i øvrigt netop de håndtag, Dansk Industri foreslår at dreje på i den offentlige sektor for at forbedre produktiviteten (dog uden at bringe uddannelse af medarbejderne op).

Uddannelse øger velstanden

Hvis vi som samfund skal være mere produktive, kræver det en arbejdsstyrke, der er bedre uddannet. Samtidig er uddannelse også nøglen til den grønne omstilling, hvor vi får brug for langt flere faglærte, end vi har udsigt til i de kommende år.

Først og fremmest er der store potentialer i at opkvalificere og efteruddanne medarbejdere. Når kompetencerne følger med tiden, øger det produktiviteten til glæde for både virksomhedens bundlinje og statens kassebeholdning.

Et andet sted at tage fat er den alt for store gruppe af unge, som hverken er i job eller uddannelse. Vi skal sørge for, at de cirka [76.000 unge](#), der står uden for både arbejdsmarkedet og uddannelsessystemet, får en uddannelse – også selvom nogle af dem har brug for mere håndholdt støtte. Blandt andet med det formål er den forberedende grunduddannelse, FGU'en, sat i verden. Men institutionen har haft en hård start på livet med et skrøbelig finansieringsgrundlag. Det er vigtigt, at politikerne sikrer finansiel ro om FGU'en. Samtidig er vi nødt til at se på vilkårene på de eksisterende ungdomsuddannelser. 40 procent af de unge uden job og uddannelse har et eller flere handicap, og mange af dem kan ikke være på en uddannelse eller en læreplads på fuldtid. Vi skal derfor tilbyde bedre rammer for, at flere unge kan tage en ungdomsuddannelse på nedsat tid over en længere periode – både på erhvervsuddannelser og gymnasier.

For det tredje bør vi generelt løfte ufaglærte til faglært niveau. [Fremskrivninger](#) viser, at vi frem mod 2030 får et overskud af ufaglærte, der overstiger det underskud på cirka 100.000 faglærte, vi står til at mangle.

” *Hvis vi som samfund skal være mere produktive, kræver det en arbejdsstyrke, der er bedre uddannet*

Direktør Lars Andersen

Tilmeldingstallene til erhvervsuddannelserne er svigtende, men hvis vi gør uddannelserne og erhvervsskolerne mere attraktive i de unges øjne, kan de unge måske i højere grad få lyst til at gå den vej. Først og fremmest skal der sikres tilstrækkeligt med kvalitet og ressourcer, så for eksempel erhvervsskolernes udstyr er moderne og opdateret. Dernæst er der brug for en ny fortælling omkring erhvervsuddannelserne. Vi skal være bedre til at fortælle og vise de unge om de mange muligheder, der ligger i erhvervsuddannelserne. Mange faglærte bliver ledere eller selvstændige, og det skal vi blive bedre til at fortælle gennem undervisningen og vejledningen i folkeskolen. På samme vis er mange nok ikke klar over de mange muligheder for at læse videre, der er, med et svendebrev i hånden. Og så er det fundamentalt, at der er tilstrækkeligt med lærepladser. Her har virksomhederne et stort ansvar. Trods forbedring er der fortsat tusindvis af elever, der mangler en læreplads i en virksomhed.

Erhvervsuddannelserne giver i øvrigt en høj grad af jobsikkerhed på grund af den store efterspørgsel på faglært arbejdskraft, hvilket de unge og deres forældre skal vide, og man kan også brande nogle af uddannelserne som grønne. Den grønne omstilling vil som nævnt kræve langt flere faglærte.

Vi kan også løfte ufaglærte, der allerede er på arbejdsmarkedet, til faglært niveau gennem opkvalificering. Det er for eksempel det, man i de seneste par år har understøttet gennem en ordning, hvor man som ledig kan efteruddanne sig på 110 procent af dagpengesatsen.

Ud over uddannelse kan forbedret arbejdsmiljø medvirke til at sænke sygefravær og tidlig tilbagetrækning, mens investeringer i teknologiske løsninger også forbedrer produktiviteten.

En sund dansk økonomi er vigtig

I forhold til at sikre arbejdskraft nok i de kommende år handler det først og fremmest om at føre en politik, der understøtter en sund økonomi. Historien viser, at når beskæftigelsen stiger, kommer dem på kanten og yderkanten af arbejdsmarkedet i højere grad med om bord. Det har vi set under det nuværende lange beskæftigelsesopsving, hvor mange ikke-vestlige indvandrere, kontanthjælpsmodtagere og langtidsledige er kommet i arbejde.

Hvis vi samtidig er gode til at fastholde dem, som kommer med, vil det i øvrigt øge den strukturelle beskæftigelse helt automatisk og i høj grad overflødigøre arbejdsudbudsreformer. Her er videre- og efteruddannelse igen et godt håndtag at dreje på, så deres kompetencer forbliver relevante, når virksomhedernes arbejdskraftbehov ændrer sig med tiden.

Produktivitet over arbejdsudbud

Når det kommer til reformer, der skal styrke velstanden, er erhvervsorganisationer og borgerlige endt i samme rille: Arbejdsudbuddet lader til at skulle øges for enhver pris – også selvom det øger uligheden, udhuler den danske model og forringer det sociale sikkerhedsnet.

Ofte hører vi et argument om, at det skal løse en mangel på arbejdskraft. Men vi får ikke flere af de velfærdssuddannede og teknisk uddannede faglærte, som vi mangler, ved at sænke topskatten. Og lavere beskæftigelsesfradrag er en dyr og ineffektiv måde at skaffe specifikke kompetencer på. Det skaffer meget lidt ekstra faglærte i forhold til det tabte provenu. Når det kommer til mangel på arbejdskraft, bør man i stedet tænke mere målrettet. Det handler altså om reformer af uddannelsessystemet, der for eksempel mindsker frafald og øger antallet af lærepladser, og reformer, der forebygger nedslidning. Løn- og arbejdsvilkår har også noget at sige.

” *De borgerlige politikere burde pakke automatreaktionerne væk, droppe det enøjede fokus på arbejdsudbud og i stedet arbejde for øget produktivitet og dygtigere medarbejdere*

Direktør Lars Andersen

Det er sundt med en vis grad af mangel på arbejdskraft. Faktisk er det med til at gøre os mere velstående som samfund, når virksomheder skal konkurrere om arbejdskraften. For så rykker arbejdskraften derhen i vores økonomi, hvor værditilvæksten er størst.

Erhvervsorganisationerne og de borgerlige politikere burde pakke automatreaktionerne væk, droppe det enøjede fokus på arbejdsudbud og i stedet arbejde for øget produktivitet og dygtigere medarbejdere.

Det afgørende er ikke, hvor mange der graver hullet, men hvordan man gør det.